

← پنجاه باب در اسطرلاب ← ارشاد در علم اسطرلاب

● پنجاه باب سلطانی / اسطرلاب / فارسی

panjāh bāb-e soltānī

رکن الدین آملی، رکن الدین بن اشرف، ۸۰۰-۹ قمری

rokn-o-dīn-e āmolī, rokn-o-dīn ebn-e ašraf (1398-15c)

اهدا به: ابوالقاسم بابر بهادر بن بایسنقر بن شاهرخ بن تیمور گورکان
تاریخ تألیف: ۶ ربیع الثانی ۸۴۰ق؛ محل تألیف: دار السلطنه هرات

در دو «مقاله» و ۵۰ «باب»، در اسطرلاب و استخراج تقویم. مؤلف در دیباچه از چند کار پیشینان در اسطرلاب نام می برد و می نویسد که خود چند اسطرلاب تمام و غیر تمام جهت امرا و سلاطین ساخت و کره فلک را با اسطرلاب کروی و ربع مجیب و مقنطرات و اسطرلاب مسطح به طریقه اختراع ... نوشت و زیج مفتاح الاعمال را به رصد مراغه و افق شیراز تصنیف کرد ... و مدت بیست سال است که رساله کره مرکب و زیج مذکور به اتمام رسیده است. سپس از سفر خود به هند و اینکه از محنت آباد رهایی یافته و آنگاه از سفر به کرمان و دولت آباد هرات یاد می کند. فهرست مقالات و بابها: مقالت یکم، در ذکر مسائل و اعمال اسطرلاب بر صفایح بلاد، در سی و هشت «باب»: ۱. تعریف القاب آلات و خطوط و دوائر اسطرلاب، ... ۵. معرفت ارتفاع کواکب از طالع وقت، ... ۱۰. استخراج تقویم قمر و زحل و مشتری، ... ۱۵. معرفت تسیرات، ... ۲۰. بیان ساعات مستوی و معوج و اجزای آن، ... ۲۵. معرفت درجات طلوع و غروب و مطالع کواکب به بلد، ... ۳۰. معرفت ارتفاع قطب فلک البروج و جهات آن، ... ۳۵. معرفت خط نصف النهار و سمت قبله و مساحت آن، ... ۳۸. معرفت پهنای رود و خندق؛ مقالت دوم، در ذکر مسائل و اعمال گذشته بر صحیفه آفاقی، در دوازده «باب»: ۱. سبب وضع صحیفه آفاقی، ... ۵. معرفت طالع از دایره ساعات، ... ۱۰. معرفت طلوع و غروب معکوس و مقدمات آن، ... ۱۲. معرفت بعضی از کواکب ثابتة از جهت ارتفاع گرفتن. (احمد منزوی)

آغاز: بسمله، و به ثقتی، است و ثنای بی عد حضرت واجب التعظیمی راجل جلاله که آسمان ... اما بعد چنین گوید محرر این رساله و مقرر این مقاله افقر عبدالله الولی رکن [الدین] بن شرف الدین الحسینی الآملی.

انجام: هم توان شناخت چنانکه در اشتباه نیفتد و جدول اینست و الله اعلم بحقایق الموجودات.

[الذریعة ۱۹۸/۳؛ نسخه های منزوی ۲۴۹/۱ (۱۳ نسخه)؛ مشترک پاکستان

۲۵۱/۱؛ فهرستواره منزوی ۲۸۳۷/۴؛ دنا ۶۳۶/۲ (۳۲ نسخه)]

مصر، جزیره هاتی، سودان، هند و ترکیه را در دوازده «فصل» توضیح می دهد. در پایان کتاب نگارنده بنا به درخواست ظل السلطان تاریخچه مقداری از مدارس علمیه اصفهان را در ۱۸ «باب» توضیح می دهد.

اصفهان؛ صادم الدوله (کتابخانه فرهنگ اصفهان)؛ شماره نسخه: ۱۰۷۴

آغاز: به تحقیق تحفه فرستاده است به ستودن و ثنا؛ انجام: میرزا باقر از اعیان شهر بوده است
خط: شکسته نستعلیق، بی کاف، بی تا؛ هدایی: اکبر مسعود، ۱۳۴۴ش؛ جلد: مقوایی با روکش تیماج قهوه ای ضربی، ۸۶ص، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۳۰سم [ف: ۱۶۶]

● پنج آهنگ / مترقه / فارسی

panj āhang

غالب دهلوی، اسدالله بن عبدالله، ۱۲۱۲-۱۲۸۶ قمری

qāleb-e dehlavī, asad-ol-lāh ebn-e 'abd-ol-lāh (1798-1870)

منشآت است که به مناسبت های گوناگون ساخته و میرزا علی بخش خان رنجور فرزند الهی بخش خان آنها را به اضافه دستور نامه نگاری در پنج «آهنگ» گرد آورده است: ۱. القاب و آداب و مراتب متعلقه آن؛ ۲. مصادر و مصطلحات و لغات فارسی؛ ۳. اشعار مکتوبی منتخب از دیوان غالب؛ ۴. خطب و کتب و تقاریظ و عبارات مترقه؛ ۵. مکاتبات.

چاپ: حیدرآباد دکن، ۱۳۲۸ق، سنگی، رقعی، ۱۵۲ص [دنا ۶۳۶/۲؛ مشار فارسی ۱۲۴/۱]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳۱۸۵

آغاز: بعد تقدیم نیایش داد جهان آفرین و تمهید ستایش حضرت سید المرسلین. افتاده: آمدند و آن گرم و سرد روزگار نادیده و بی سعی و تلاش بدولت رسیده را برنگ خود آوردند؛ انجام: و هر ساز آهنگ دیگر دارد از دیده و دانست دیگران چشم پوشند و در افزون آگاهی خویش کوشند

خط: نستعلیق، کاف؛ سرفراز علی، تا: ۲۴ رجب ۱۲۷۸ق، جا: مقام بنارس؛ به دستور میرزا محمد سعید الله صاحب؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: مقوایی عطف تیماج قهوه ای، ۱۸۷گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۸-۴۰۷]

● پنجانتارا / ادبیات

panjāntarā

تهران؛ مینوی؛ شماره نسخه: ۳۶۶بخش ۳ و ۳۶۷بخش ۳

تأثیر آن در ادب و فلکلر از بنفی Benfey ترجمه Dean S. Fasnlser. چاپ ۱۸۵۹ (عکس نسخه ماشینی)؛ بی کاف، بی تا [ف: ۱۵۴]

فهرستگان نسخه های خطی ایران (فنا)؛ جلد ششم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران: سازمان

DIA 276244

اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۱/۲۰۱۲